

the creation of those organizations is not allowed for; however, the legislation of foreign countries provides those norms.

Besides the author comes to the conclusion of the necessity of unification of terminology corpus delicti on obstructing the legal activity, for in some criminal and legal norms the terms «counteraction», «making obstructions» etc are used instead of the term «obstruction». The author also gives the examples of the legislation of the foreign countries where the term «obstruction» is used.

It is pointed out that obstructing the legal activity can not be the purpose of the crime because the guilty person does not consider obstructing the legal activity as an end in itself but as a method of achieving the final goal, namely obtaining some benefit from termination of the legitimate activity of other persons. Thus, it is advisable to determine obstructing the legal activity not as a purpose but as a method of committing the crime.

Specific methods of obstructing should be unified. Indicating the specific methods of obstructing the legal activity is justified only while other methods of obstructing do not contain the features of public danger of the action, that is do not cause and can not cause significant damage to protected public relations (values, benefits). Moreover, it is not appropriate to use the whole list of those methods.

Key words: *obstructing, interference, legal activity, counteraction, making obstructions, system.*

УДК 343.28/ 29

О.В. Татарінова

**МЕЖИ СУДДІВСЬКОГО РОЗСУДУ ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ
ПОКАРАННЯ У ВИПАДКУ ЗАТВЕРДЖЕННЯ УГОДИ ПРО
ПРИМИРЕННЯ АБО ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ**

У статті розглянуто проблемні питання при призначенні покарання у випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання винуватості. Із урахуванням практики правозастосування висунуто пропозиції щодо вдосконалення кримінального законодавства України в частині, що стосується більш чіткого визначення меж суддівського розсуду при призначенні покарання у випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання винуватості та меж розсуду інших учасників кримінального провадження при укладенні відповідних угод, які полягають в узгодженні положень щодо реалізації інституту угод у матеріальному й процесуальному праві.

Ключові слова: *призначення покарання, суддівський розсуд, угода про визнання винуватості, угода про примирення.*

Постановка проблеми. Одним із досягнень Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (далі – КПК України), на думку як вітчизняних учених і практиків, так і зарубіжних експертів, незважаючи на безліч критичних зауважень і песимістичних прогнозів, є запровадження інституту угод. Зазначені зміни не могли не відбитися на здавалося б усталених положеннях кримінального законодавства. Так, із ухва-

ленням Закону України № 4652-VI від 13 квітня 2012 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» зазнала змін ст. 65 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Її доповнено частиною 5 такого змісту: «У випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання вини суд призначає покарання, узгоджене сторонами угоди». Таким чином, до кримінального законодавства України, по суті, уведений раніше йому не відомий механізм призначення покарання. Якщо до внесення зазначених змін вирішення питання щодо визначення виду та розміру (строку) покарання знаходилося виключно в площині суддівського розсуду, то тепер замість суду ця робота може бути виконана іншими учасниками кримінального провадження, які лише подають до суду її результати для затвердження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджувані новели відразу ж викликали чималий інтерес серед правозастосовців і науковців. Але вивчення проблеми в зазначеному аспекті має вкрай поверхневий та безсистемний характер. Розгляд питання про призначення покарання у випадку затвердження угоди про примирення або про визнання винуватості здійснювався побіжно. Тією чи іншою мірою його аналізували П.П. Андрушко, В.І. Борисов, В.М. Бурдін, В.К. Грищук, О.О. Дудоров, К.П. Задоя, В.В. Кузнецов, В.О. Навроцький, Є.О. Письменський, Ю.А. Пonomаренко, М.І. Хавронюк, Г.З. Яремко та інші фахівці, праці яких не становлять фундаментального характеру для подальшого дослідження аналізованої проблеми. Висловлені вченими міркування, незважаючи на абсолютну справедливість в аналізі позитивних моментів запровадження інституту угод та критичі виявлених недоліків, мають переважно теоретичний характер, оскільки практика застосування відповідного кримінально-правового припису на момент розгляду вказаних проблемних питань тільки формувалась.

Із моменту набрання чинності новим КПК України та внесення відповідних змін до КК України минуло не так багато часу, але вже на сьогодні можна підбивати перші підсумки перевірки життєздатності «революційних» нововведень у частині призначення покарання на підставі угод.

Проаналізувавши правозастосовну практику призначення покарання у випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання винуватості, ми не стали б перебільшувати реформаторський рівень положень ч. 5 ст. 65 КК України та Глави 35 «Кримінальне провадження на підставі угод» КПК України. На жаль, не все так сталося, як передбачалося. Проведене узагальнення судової практики здійснення кримінального провадження на підставі угод свідчить про те, що суди неоднаково застосовують кримінальне законодавство в цій частині, що призводить до нестабіль-

ності забезпечення кримінально-правового регулювання, відсутності єдності в судовій практиці, а інколи, й до судових помилок.

Що, на нашу думку, перш за все, пояснюється недостатньою визначеністю у кримінальному законі меж суддівського розсуду при призначенні покарання у випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання винуватості та меж розсуду інших учасників кримінального провадження (потерпілого та підозрюваного чи обвинуваченого при укладенні угоди про примирення, прокурора та підозрюваного чи обвинуваченого при укладенні угоди про визнання винуватості) при узгодженні ними покарання.

Формування цілей. Метою статті є визначення меж суддівського розсуду при призначенні покарання у випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання винуватості та висунення на цій основі пропозицій щодо вдосконалення чинного кримінального законодавства України та практики його застосування.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж розглядати проблемні питання призначення покарання на підставі угод, слід звернути увагу, що із КК України випливає можливість укладення угоди про примирення або про визнання вини, а із КПК України – укладення угоди про примирення або про визнання винуватості. Стикаємося з наявною термінологічною неузгодженістю понять «визнання *вини*» та «визнання *винуватості*». Хоча варіативність найменувань для позначення будь-якого явища пов'язана з мінливістю термінології, та в нашому випадку це не становить значної дискусійної проблеми й не вносить різнобій у практику правозастосування, а тому детальний розгляд питання в межах цієї публікації не видається важливим. Надалі по тексту використовуватимемо поняття «угода про визнання винуватості».

Суть укладення угод про примирення та про визнання винуватості полягає або в узгодженому покаранні та згоді сторін на його призначення, або в узгодженому покаранні та згоді сторін на призначення покарання зі звільненням від його відбування з випробуванням. У межах визначеного предмета цього дослідження розглянемо правові наслідки узгодження покарання зі згодою сторін на його призначення та межі суддівського розсуду у випадку затвердження вироком угод або винесення ухвал про відмову в затвердженні угод. Узгодження покарання та згода сторін на призначення покарання зі звільненням від його відбування з випробуванням не розглядатиметься, оскільки має свою специфіку й заслуговує на самостійний науковий аналіз.

У ч. 5 ст. 65 КК України зазначено, що у випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання винуватості суд признає покарання, узгоджене сторонами угоди. Незважаючи на уявну прос-

тоту цього положення, його застосування викликає певні труднощі, які мають безпосередній зв'язок із межами суддівського розсуду при призначенні покарання. У кримінальному законі зазначене положення за допомогою правил законодавчої техніки формулюється як виняток та в такому виді має яскраво виражену процесуально-правову природу, оскільки підстави, умови та порядок укладання відповідних угод визначає КПК України (ст.ст. 469–472). Це при тому, що згідно з ч. 3 ст. 3 КК України злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначає тільки КК України. Слід погодитися з Г.З. Яремко, яка зазначає, імовірно не потребує доведення те, що угоди, змістом яких є узгодження покарання, визначають власне кримінально-правові наслідки. А тому їх нормативне врегулювання виключає прерогатива закону матеріального, чого не враховує сам законодавець [1, с. 174].

Якщо буквально тлумачити ч. 5 ст. 65 КК України, то можна дійти висновку, що суддівський розсуд при призначенні покарання в кримінальних провадженнях на підставі угод зовсім відсутній, тобто суд зобов'язаний призначити узгоджене сторонами угод покарання. При цьому використане законодавцем у ч. 5 ст. 65 КК України застереження «у випадку затвердження угоди» при вказівці на прийняття рішення судом свідчить, що суд зобов'язаний призначити узгоджене сторонами угоди покарання лише після перевірки угоди на відповідність чинному законодавству та за відсутності визначених КПК України підстав для відмови в затвердженні угоди (пп. 1–6 ч. 7 ст. 474), переконавшись, що угода може бути затверджена. Згідно з п. 1 ч. 7 ст. 474 КПК України суд відмовляє в затвердженні угоди, якщо умови угоди суперечать вимогам КПК України та/або закону. Тобто, узгоджене між сторонами угод покарання повинно відповідати всім вимогам КК України. З цим погоджуються й теоретики кримінального процесу, стверджуючи, що однією з матеріальних підстав відмови в затвердженні угоди треба вважати її невідповідність вимогам матеріального кримінального закону [2, с. 983].

Отже, межі суддівського розсуду при призначенні покарання на підставі угод визначаються КПК України. Як слушно з цього приводу розмірковує В.М. Бурдін, очевидно, що існування відповідних процесуальних положень дає підстави стверджувати, що призначення покарання може відбуватися без урахування вимог матеріального кримінального законодавства. Адже в іншому випадку втрачається значення самої угоди – просто не було би про що домовлятися. Проте такі угоди фактично нівелюють значення загальних засад призначення покарання [3, с. 262].

Одразу виникає кілька питань щодо сказаного. Чи може суд призначити винуватій особі покарання на підставі угоди, не беручи при цьому до уваги загальні засади призначення покарання? І чи є положення ч. 5 ст. 65

КК України з огляду на назву статті 65 КК України «Загальні засади призначення покарання» однією із загальних засад призначення покарання?

Для отримання відповідей на ці питання необхідно передусім з'ясувати, які засади призначення покарання вважаються загальними. Наведемо кілька точок зору вчених, які присвятили свої роботи загальним засадам призначення покарання. Так, М.І. Бажанов зазначав, що загальні засади призначення покарання – це встановлені законом критерії, якими повинен керуватися суд при призначенні покарання *по кожній конкретній справі* [4, с. 81]. В.В. Полтавець визначає загальні засади призначення покарання як передбачену в кримінальному законі систему загальних правил, що ґрунтуються на принципах призначення покарання і є обов'язковими для суду *в кожному конкретному випадку* призначення покарання винному у вчиненні злочину для досягнення мети покарання [5, с. 45]. О.В. Кривенков доходить висновку, що загальні засади призначення покарання – це сукупність правил, що є основою для прийняття рішення по всім найбільш суттєвим питанням, які виникають при призначенні покарання *по будь-якій кримінальній справі* [6, с. 144].

Як бачимо, спільною ознакою у визначенні поняття загальних засад призначення покарання правники називають те, що вони застосовуються в *кожному (iii) кримінальному (iii) провадженні (справі)*. Положення ч. 5 ст. 65 КК України застосовується не в кожному кримінальному провадженні, а лише в тих кримінальних провадженнях, у яких було укладено угоди. Через це виникає питання щодо правильності розміщення зазначеного положення в ст. 65 КК України. Якщо виходити з того, що ця стаття містить положення, які застосовуються в кожному кримінальному провадженні, то всі інші, як-то, наприклад, спеціальні правила призначення покарання, що застосовуються за наявності відповідних підстав (ст.ст. 68, 69 КК України та інші) або правила, що встановлюють певний механізм дій при призначенні покарання (ст.ст. 72, 73 КК України), слушно отримали самостійну правову регламентацію. Тому, ураховуючи різну правову природу загальних засад призначення покарання та призначення покарання на підставі угод, видається доречним виключити ч. 5 зі ст. 65 КК України та доповнити КК України *статтею 65-1 з назвою «Призначення покарання у випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання винуватості»*.

По-перше, таке законодавче рішення знімає питання щодо віднесення цього положення до загальних засад призначення покарання. По-друге, формулювання порядку призначення покарання у випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання винуватості в окремій статті КК України свідчитиме, що це не виняток із загальних засад призначення покарання, а особливий механізм призначення пока-

рання у випадку затвердження вироком відповідних угод, а отже, повністю повинен відповідати загальним засадам призначення покарання.

Згідно з ч. 1 ст. 475 КПК України якщо суд переконається, що угода може бути затверджена, він ухвалює вирок, яким затверджує угоду та признає узгоджену сторонами міру покарання. Тобто про вид покарання, його строк або розмір домовляються сторони угод. Але порядок визначення міри покарання сторонами угод законом не врегульовано. Через це постає питання, чи повинні сторони угод при узгодженні покарання враховувати положення ст.ст. 65–67 КК України, а за наявності для цього підстав і ст.ст. 68–72 КК України? Часткову відповідь на це питання знаходимо в роз'ясненнях Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (лист № 223-1679/0/4-12 від 15.11.2012 «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод»), де зазначено, що домовленості сторін угоди при узгодженні покарання не мають виходити за межі загальних засад призначення покарання, установлених КК України, та при призначенні покарання повинні враховувати положення пп. 1–3 ч. 1 ст. 65 КК України.

Незважаючи на сказане, деякі судді ігнорують загальні засади призначення покарання при затвердженні вироком угод.

Так, вироком Кіровоградського районного суду Кіровоградської області від 28.02.2013 суд затвердив угоду про примирення між потерпілою та обвинуваченим за ч. 1 ст. 125 КК України та призначив узгоджене між ними покарання у вигляді штрафу в розмірі 5 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (85 гривень) [7]. У цьому випадку суд при затвердженні вироком угоди про примирення та призначенні покарання порушив вимоги пп. 1, 2 ч. 1 ст. 65 КК України, адже узгоджене між сторонами покарання у вигляді штрафу в розмірі 85 гривень не передбачено санкцією ч. 1 ст. 125 КК України та вимоги ч. 2 ст. 53 КК України, згідно з якими мінімальний розмір штрафу складає тридцять неоподаткованих мінімумів доходів громадян. За апеляційною скаргою прокурора розглядааний вирок із наведених вище підстав ухвалою Колегії суддів судової палати в кримінальних справах Апеляційного суду Кіровоградської області від 08.05.2013 був скасований та кримінальне провадження направлено до органу досудового розслідування для здійснення досудового розслідування в загальному порядку [8].

У згаданому Листі також зазначено, що за наявності підстав, які пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, з урахуванням особи винного сторони угоди мають право застосовувати положення ст. 69 КК України.

Щодо врахування сторонами угод при узгодженні покарання положень ст.ст. 65–67 КК України, то ми цілком підтримуємо таку позицію Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і криміналь-

них справ, але щодо можливості застосування ними ст. 69 КК України займаємо дещо іншу позицію. Уважаємо, що не в кожному випадку сторони угод через свою юридичну необізнаність можуть правильно визнати пом'якшуючі обставин такими, що істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину.

Наприклад, Садгірський районний суд м. Чернівці ухвалою від 30.01.2014 відмовив у затвердженні угоди про примирення між потерпілим та обвинуваченим за ч. 2 ст. 185 КК України. В угоді про примирення сторони домовилися про застосування положень ст. 69 КК України, але які саме пом'якшуючі обставини вони визнали такими, що істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, не зазначили та узгодили покарання у виді громадських робіт строком на 60 годин. У мотивувальній частині ухвали суд зазначив, що обвинувачений раніше був засуджений за корисливий злочин, має незняту та непогашену судимість, ухлявся від слідства, а тому підстав для застосування ст. 69 КК України не вбачає [9].

Такі випадки в практиці правозастосування непоодинокі. На нашу думку, застосування ст. 69 КК України повинно знаходитися виключно в площині суддівського розсуду.

Також не зовсім розумовою виглядає позиція Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, коли він вказує на можливість застосування сторонами угод управомочної кримінально-правової норми ст. 69 КК України, а щодо застосування таких зобов'язувальних норм, як ст.ст. 68, 69-1, 70-72 КК України, ніяких роз'яснень не дає.

Щодо призначення покарання на підставі угод за сукупністю злочинів та сукупністю вироків, то ця проблема була частково вирішена шляхом надання чергових роз'яснень Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ (лист № 223-558/0/4-13 від 05.04.2013 «Про доповнення до інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15.11.2012 № 223-1679/0/4-12 «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод»»). Цими роз'ясненнями, поряд із розглядом інших питань, визначаються межі суддівського розсуду за наявності сукупності злочинів та сукупності вироків.

Так, у п. 7 вказаного Листа зазначено, що у випадку, коли кримінальне провадження через укладання угоди попередньо було виділено в окреме провадження, потім вироком суду затверджено угоду та призначено узгодуване між сторонами покарання, при цьому щодо інших кримінальних правопорушень провадження здійснювалось у загальному порядку, то при визначенні остаточного покарання суд має керуватися ч. 4 ст. 70 та ст. 72 КК України, застосовуючи правила складання або поглинення покарань.

Проведений аналіз матеріалів судової практики дозволяє стверджувати, що реалізація цього положення не викликає труднощів і суди однаково його застосовують. Однак при призначенні покарання за сукупністю злочинів на підставі угод залишається неврегульованим питання щодо розсуду сторін угод при визначенні остаточного покарання в кримінальному провадженні у декількох кримінальних правопорушеннях. Непоодинокі випадки, коли сторони угод узгоджують міру покарання у кожному кримінальному правопорушенні (кожному епізоду злочинної діяльності), а остаточну міру узгодженого покарання з урахуванням вимог ст.ст. 70, 72 КК України не визначають, на підставі чого суд відмовляє в затвердженні угоди.

Незважаючи на зазначені проблемні питання, що виникають при призначенні покарання на підставі угод, вочевидь одним із найбільш дискусійних є призначення покарання за сукупністю вироків. У п. 7 цього ж Листа зазначено, що якщо підозрюваний чи обвинувачений у період відбування покарання за вчинене кримінальне правопорушення вчинив інше кримінальне правопорушення, у провадженні щодо якого в подальшому було укладено угоду, суд, переконавшись, що угода може бути затверджена, ухвалює вирок, яким затверджує угоду, призначає узгоджену сторонами міру покарання, а остаточне покарання визначає, керуючись правилами ст.ст. 71, 72 КК України.

Розглянемо такий приклад. *Вироком Турійського районного суду Волинської області від 02.04.2015 було затверджено угоду про примирення між потерпілою та обвинуваченим за ч. 1 ст. 185 КК України й призначено покарання у виді громадських робіт на строк 180 годин. У мотивувальній частині вироку зазначено, що обвинувачений вироком Ковельського міськрайонного суду Волинської області від 27.01.2015 за вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 263 КК України, був засуджений до покарання у виді громадських робіт на строк 160 годин. Сторони узгодили, що обвинуваченому за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 185 КК України призначається покарання у виді громадських робіт на строк 160 годин, до якого частково приєднується невідбута частина покарання за вироком Ковельського міськрайонного суду Волинської області від 27.01.2015 та призначається остаточне покарання у виді громадських робіт на строк 180 годин [10].* Як бачимо, остаточне покарання було визначено сторонами угод, а не судом, як рекомендує це робити Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Невизначення сторонами угод остаточного покарання за сукупністю вироків, незважаючи на те, що Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ покладає цей обов'язок саме на суд, на практиці є підставою для відмови в затвердженні угод. Наведемо один із прикладів. *Ухвалою Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області від 27.03.2013 було відмовлено в затвердженні угоди про примирення між потер-*

підлим та обвинуваченим за ч. 1 ст. 190 КК України (узгоджене покарання у виді громадських робіт строком на 60 годин) на підставі того, що в угоді не містяться умови призначення остаточного покарання за сукупністю вироків. Сторони узгодили, що обвинуваченому за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 190 КК України, призначається покарання у виді громадських робіт на строк 60 годин. У мотивувальній частині ухвали зазначено, що обвинувачений вироком Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області від 12.09.2012 за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 309 КК України, був засуджений до штрафу в розмірі 850 гривень, який 25.12.2012 постановою Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області був заміненій на громадські роботи строком на 60 годин. Згідно з наданою Ізмаїльським МРВ КВІ УДПтСУ в Одеській області інформацією обвинувачений відпрацював 52 години громадських робіт, тобто до відбуття покарання в повному обсязі за вироком Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області від 12.09.2012 залишилися відпрацювати 8 годин [11].

Уважаємо, що остаточне покарання при призначенні покарання за сукупністю злочинів і сукупністю вироків за наявності для цього підстав повинні визначати сторони угод (крім тих випадків, коли кримінальне провадження через укладення угоди попередньо було віділено в окреме провадження, при тому, що стосовно інших кримінальних правопорушень провадження здійснювалося в загальному порядку). Якщо ці вимоги не виконані сторонами угод, то суд повинен відмовити в затвердженні угоди, оскільки вчинення попереднього злочину (або засудження) може вплинути на міру призначеного покарання по наступному злочину (особливо це стосується випадків вчинення злочину в період іспитового строку при звільненні від відбування покарання з випробуванням та в період невідбутої частини покарання при застосуванні умовно-дострокового звільнення від відбування покарання), адже вчинення злочину повторно та рецидив злочинів є обставинами, які обтяжують покарання, що у свою чергу може вплинути й на розмір остаточного покарання.

На підставі викладеного, з огляду на те, що кримінально-правові норми ст.ст. 68, 69-1, 70-72 КК України є зобов'язуючими, а недотримання вимог КК України згідно з п. 1 ч. 7 ст. 474 КПК України є підставою для відмови в затвердженні угод, то сторони угод зобов'язані при узгодженні покарання керуватися положеннями є зазначених кримінально-правових приписів.

Для усунення неузгодженостей між КПК України та КК України визначення меж суддівського розсуду та розсуду сторін угод при призначенні покарання на підставі угод вважаємо необхідним урегулювати це питання в ст. 65-1 КК України, виклавши її таким чином.

«1. У випадку затвердження вироком угоди про примирення або про визнання винуватості суд призначає покарання, узгоджене сторонами угод.

2. Сторони угод, узгоджуючи покарання, мають враховувати положення статей 65, 66, 67 та за наявності для цього підстав – статей 68, 69-1, 70–72 цього Кодексу.

3. Положення статті 69 цього Кодексу сторонами угод при узгодженні покарання не застосовуються».

Уважаємо також, що надзвичайно актуальним для впорядкування правозастосовної практики, однакового застосування та уникнення неоднозначного тлумачення положень КК України та КПК України, що регламентують призначення покарання в кримінальних провадженнях на підставі угод, є прийняття Пленумом Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ нової постанови з питань призначення покарання, у якій належним чином варто роз'яснити всі спірні питання. Звернемо увагу, що ці роз'яснення повинні містити саме *постанова* Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, а не листи, як це робиться на сьогодні. Адже зі змісту п. 4 ч. 1 ст. 32, п. 2, 6 ч. 2 та ч. 6 ст. 36 Закону України № 2453-VI від 07 липня 2010 року «Про судоустрій і статус суддів» випливає, що Вищий спеціалізований суд із розгляду цивільних і кримінальних справ за результатами аналізу судової статистики та узагальнення судової практики з метою забезпечення однакового застосування норм права має право давати роз'яснення у формі постанов пленуму. Іншого способу роз'яснень закон не передбачає; про жодні акти тлумачення у формі листів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ не йдеться; не встановлено вимог щодо їх змісту та форми тощо.

Зі змісту листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 223-1679/0/4-12 від 15.11.2012 «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод» та листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 223-558/0/4-13 від 05.04.2013 «Про доповнення до інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 15.11.2012 № 223-1679/0/4-12 «Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод» убачається, що їх підготували виконувач обов'язків Голови цього суду С.М. Міщенко й помічник заступника Голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (начальник відділу забезпечення діяльності заступника Голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ) Т.І. Слущька, які було обговорено та схвалено на нараді суддів судової палати в кримінальних справах. Виходить, що суб'єктом інтерпретації законодавства є нарада суддів судової палати в кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Відтак, у

цих листах роз'яснення законодавства надає неуповноважений на це суб'єкт. Сподіваємось, що розглядані способи тлумачення закону більше не застосовуватимуться та буде прийнята нова постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ щодо призначення покарання.

Висновки. Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що законодавчі зміни, пов'язані із запровадженням у національне законодавство інституту угод, загалом необхідно розглядати як позитивну тенденцію в динаміці розвитку кримінального законодавства. Однак деякі питання потребують свого подальшого вдосконалення з урахуванням практики правозастосування, що склалася після ухвалення КПК України. Є підстави вважати, що реалізація висунутих пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства України сприятиме більш чіткому визначенню меж суддівського розсуду при призначенні покарання в кримінальних провадженнях на підставі угод, оскільки вони полягають в узгодженні положень щодо реалізації інституту угод у матеріальному й процесуальному праві.

Використані джерела:

1. Яремко Г. З. Угоди про примирення або про визнання винуватості: окремі матеріальні та процесуальні аспекти / Г. З. Яремко // Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р.: кримінально-правові та процесуальні аспекти: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародної науково-практичної конференції (19–20 вересня 2013 р.). – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – С. 174–177.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1224 с.

3. Бурдін В. М. Вплив нового Кримінального процесуального кодексу України на інститути матеріального кримінального права / В. М. Бурдін // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія Юридична. – 2012. – № 4. – С. 255–264.

4. Бажанов М. И. Назначение наказания по советскому уголовному праву / М. И. Бажанов // Избранные труды / М. И. Бажанов; [сост.: В. И. Тюптегин, А. А. Байда, Е. В. Харитоновна, Е. В. Шевченко]; отв. ред. В. Я. Такий. – Х.: Право, 2012. – С.69–191.

5. Полтавець В. В. Загальні засади призначення покарання: [монографія] / В. В. Полтавець. – Луганськ: РВВ ЛАВС, 2005. – 240 с.

6. Кривенков О. В. Общие начала назначения наказания по российскому уголовному праву: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Кривенков Олег Владимирович. – М., 2001. – 173 с.

7. Архів Кіровоградського районного суду Кіровоградської області. Справа № 390/432/13-к за 2013 рік.

8. Архів Апеляційного суду Кіровоградської області. Провадження № 11-кп/781/51/13 за 2013 рік.

9. Архів Садгірського районного суду м. Чернівці. Справа № 726/106/14-к за 2014 рік.

10. Архів Турійського районного суду Волинської області. Справа № 169/168/15-к за 2015 рік.

11. Архів Ізмаїльського міськрайного суду Одеської області. Справа № 500/1549/13-к за 2013 рік.

Татарінова Е.В. Пределы судейского усмотрения при назначении наказания в случае утверждения соглашения о примирении или о признании виновности

В статье рассмотрены проблемные вопросы при назначении наказания в случае утверждения приговором соглашения о примирении или о признании виновности. С учетом практики правоприменения сформулированы конкретные предложения по усовершенствованию уголовного законодательства Украины, касающиеся более четкого обозначения пределов судейского усмотрения при назначении наказания в случае утверждения приговором соглашения о примирении или о признании виновности и пределов усмотрения сторон соответствующих соглашений при определении ими меры наказания, которые заключаются в согласовании положений относительно реализации института соглашений в материальном и процессуальном праве.

Ключевые слова: *назначение наказания, судейское усмотрение, соглашение о признании виновности, соглашение о примирении.*

Tatarinova O.V. The Scope of Judicial Discretion when the Punishment is Imposed Considering the Agreement on Reconciliation, or Admission of Guilt

The problematic issues occurred when the punishment is imposed in case of approval of the agreement on reconciliation, or admission of guilt are considered in the paper. With the reference to the law enforcement practice the propositions on the improvement of the criminal legislation of Ukraine are introduced. These propositions cover the ways of harmonization of the provisions of the agreement institute in the material and procedural law, and aimed at making the scope of judicial discretion when the punishment is imposed in case of approval of the agreement on reconciliation, or admission of guilt, and the scope of discretion of other participants of criminal procedure more clear. The different legal nature of general grounds of punishment imposition and punishment imposition on the ground of agreements is proved. The conclusion is made stating that imposition of punishment on the ground of agreements is not an exception from the general grounds of punishment imposition, but a special mechanism of imposition of punishment in case of approval of the agreements by a court. This mechanism must correspond to the general grounds of imposition of punishment. Considering that, it is proposed to exclude p.5 art. 65 from the Criminal Code of Ukraine, and add the Code by the art. 65-1 «Imposition of Punishment in Case of Approval of the Agreement on Rec-

conciliation or on Admission of Guilt by the Court Judgment». The proposed art. 65-1 introduces provisions on the necessity of application of the art. 65, 66, 67 of the Criminal Code of Ukraine when the parties of the agreement are negotiating on punishment. It also provides the prohibition of application of the art. 69 of the Criminal Code of Ukraine by the parties of the agreement on punishment. It is stated that the High Specialized Court of Ukraine for Civil and Criminal Cases must adopt a new ruling on imposition of punishment, in which explain all issues connected with imposition of punishment in case of approval of the agreement on reconciliation or on admission of guilt. This will help to systemize law enforcement practice, and apply the provisions of the Criminal and Criminal-Procedural Codes of Ukraine similarly.

Key words: imposition of punishment, judicial discretion, agreement on admission of guilt, agreement on reconciliation.

УДК 343.14

Р.М. Шехавцов

ЩОДО ЛЕГАЛЬНОЇ ДЕФІНІЦІЇ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ У КПК УКРАЇНИ

У статті на підставі аналізу положень КПК України 2012 року та КПК України 1960 року, спеціальної літератури визначено та розкрито сутність змін, що відбулись у легальній дефініції речових доказів у ст. 98 КПК України 2012 року порівняно зі ст. 78 КПК України 1960 року. Визначено потребу приведення у відповідність до легальної дефініції речового доказу, що міститься в ст. 98 КПК України, цілої низки статей КПК України з метою виключення використання поняття «речі» у подвійному значенні.

Ключові слова: докази, речові докази, доказування, кримінальне провадження, матеріальний об'єкт, річ.

Постановка проблеми. Сучасні потреби слідчої та судової практики в аспекті підвищення їх ефективності вимагають інтенсивної та поглибленої розробки окремих питань отримання речових доказів під час проведення конкретних гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, їх допустимості для доказування в кримінальному провадженні. Основу цього процесу повинні складати чіткі уявлення про зміст і сутність речових доказів, що перш за все сконцентровані в їх легальній дефініції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням речових доказів значну увагу приділяли в наукових розвідках вітчизняні та зарубіжні вчені-юристи – О.С. Александров, В.Д. Арсеньєв, Р.С. Белкін, Т.В. Варфоломєєва, В.Г. Гончаренко, Ю.М. Грошевий, В.Я. Дорохов, М.М. Єгоров, Г.Б. Карнович, В.Я. Колдін, А.А. Кухта, Ю.О. Ланцедова, В.К. Лисиченко, Д.А. Лопаткін, М.А. Погорецький, М.Я. Сегай, С.М. Стахівський, Ю.В. Худякова, М.Є. Шумило та інші. Їх роботи складають значущий для теорії доказування, кримінального процесу, криміналістики, судової експертизи та